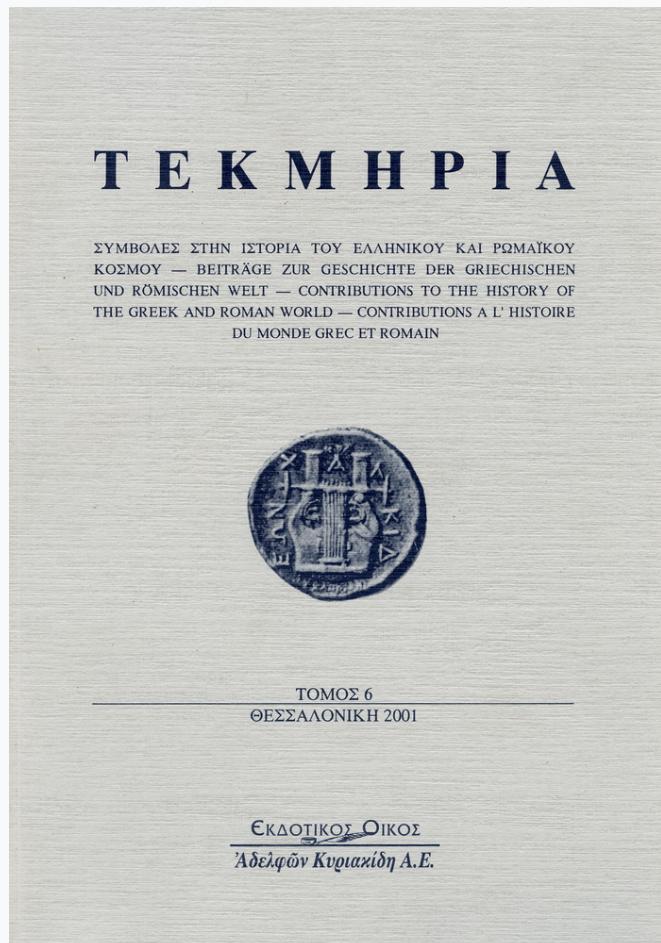

Tekmeria

Vol 6 (2001)

Ένεπίγραφη στήλη μὲ παράσταση ἥρωος ἵππεα
ἀπὸ τὴν περιοχὴ τῶν Σερρῶν

M. ΒΑΛΛΑ

doi: [10.12681/tekmeria.164](https://doi.org/10.12681/tekmeria.164)

To cite this article:

ΒΑΛΛΑ Μ. (2001). Ένεπίγραφη στήλη μὲ παράσταση ἥρωος ἵππεα ἀπὸ τὴν περιοχὴ τῶν Σερρῶν. *Tekmeria*, 6, 9–13.
<https://doi.org/10.12681/tekmeria.164>

M. ΒΑΛΛΑ

ΕΝΕΠΙΓΡΑΦΗ ΣΤΗΛΗ ΜΕ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΗΡΩΟΣ ΙΠΠΕΑ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΩΝ ΣΕΡΡΩΝ

Στή διάρκεια ἔργασιῶν κατὰ μῆκος ἀγροτικοῦ δρόμου στήν περιοχὴ τῆς κοινότητας Μετοχίου Σερρῶν στή θέση «Λευκὴ Κορυφὴ» ἀποκαλύφθηκε λακκοειδής τάφος σκεπασμένος μὲ σχιστόπλακες καὶ κατεύθυνση ἀνατολικὰ-δυτικά. Στή σύντομη ἀνασκαφικὴ ἔρευνα ποὺ ἀκολούθησε διαπιστώθηκε ὅτι ἡ ταφὴ ἦταν ἀκτέριστη καὶ ἀπὸ τὸ σκελετὸν ἀπουσίαζε τὸ κρανίον τοῦ νεκροῦ. Ἀπὸ τὴν ἴδια θέση προῆλθαν καὶ τέσσερα συνανήκοντα τμῆματα ἐπιτάφιας στήλης τὰ δόπια παρόδωσε κάτοικος τῆς περιοχῆς¹. Ἀπὸ τὴν ἔρευνα προέκυψε ὅτι ἡ στήλη ἀποτελοῦσε τὸ ἐπιτάφιο σῆμα καὶ στηριζόταν σὲ λιθοσωρὸν στὸ δυτικὸν ἄκρο τοῦ τάφου στήν πλευρὰ τῶν ποδιῶν τοῦ νεκροῦ. Ἡ ὑπαρξη νεκροταφείου στήν παραπάνω θέσῃ εἶναι γνωστὴ μόνον ἀπὸ παραδόσεις τυχαίων εὑρημάτων, καὶ συνδέεται μὲ οἰκισμὸν ρωμαϊκῶν χρόνων ποὺ ἐντοπίζεται σὲ μικρὴ ἀπόσταση νοτιώτερα τοῦ τάφου².

Πρόκειται γιὰ μαρμάρινη στήλη ἀπὸ λευκὸ χοντρόκοκκο μάρμαρο, τοπικῆς πιθανότατα προέλευσης. Σώζονται ὅλα τὰ κομμάτια. Στὸ ἐπάνω τμῆμα διαμορφώνεται ἀετωματικὴ ἐπίστεψη μὲ ἀνάγλυφο δίσκο ποὺ καλύπτει τὸ κέντρο τοῦ ἀετώματος. Λείπει τὸ δεξιὸν ἀκρωτήριο, ἐνῶ ἀποκρούσεις παρουσιάζει τὸ μνημεῖο καὶ στὸ κάτω δεξιό τμῆμα του. Κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίστεψη τὴν δόθογώνια μετόπη ποὺ σχηματίζεται μὲ ἔδαφος βαθύτερο ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς πρόσθιας ὅψης, καταλαμβάνει παράσταση ἥρωος ἵππεα³. Ὁ νεαρὸς ἄνδρας εἶναι ἔφιππος, φορᾶ κοντὸν ςωσμένο χιτώνα καὶ χλαμύδα τὴν δόπια παρασύρει πρὸς τὰ πίσω ἢ δύναμη τῆς κινήσεως τοῦ ἀλόγου. Τὸ πρόσωπο ἀποδίδεται μετωπικά, χωρὶς νὰ εἶναι δυνατὴ ἡ διάκριση τῶν χαρακτηριστι-

1. Ἡ παράδοση ἔγινε ἀπὸ τὸν κάτοικο τῆς περιοχῆς Τσαούση Βασίλειο (24-08-96), τὸν ὄποιο καὶ εὐχαριστῶ θερμά.

2. Βλ. σχετικὰ καὶ M. Βάλλα, *AΔ* 51 (1996) Χρον. B2, 576 πίν. 168β.

3. Γιὰ τὶς παραστάσεις τοῦ ἥρωος ἵππεα βλ. *LIMC* VI, 1, (1992) 1019-1081. Γιὰ τὴ διάδοση τοῦ εἴκονογραφικοῦ τύπου στήν περιοχὴ τῶν Σερρῶν βλ. καὶ B. Μαχαίρα, «Ἡρωικὸν ἀνάγλυφο μὲ παράσταση ἵππεως σὲ καλπασμό» *Σερραϊκά Ἀνάλεκτα* 2 (1993) [1998] 27-35. Γιὰ τὶς σχετικὲς ἐπιγραφικὲς μαρτυρίες βλ. Γ. Β. Καφταντζῆς, *Ἴστορία τῆς πόλεως Σερρῶν καὶ τῆς περιφερείας της* (ἀπὸ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους μέχρι σήμερα. I, Ἀθῆναι 1967, 334-335, ἀρ. 565 (Κρητίδες) καὶ X. Κουκούλη Χρυσανθάκη, *AΔ* 26 (1971) Χρον. 416 ('Ἐπτάμυλοι').

κῶν του, ἐνῶ τὸ ἐπάνω μέρος τοῦ κορμοῦ εἶναι στραμένο κατὰ τρία τέταρτα. Τὸ δεξὶ χέρι, λυγισμένο στὸν ἀγκώνα, εἶναι ἀνασηκωμένο καὶ κρατᾶ κυλινδρικὸ ἀντικείμενο μὲ λαβή⁴. Μὲ τὸ ἀριστερὸ χέρι ποὺ δὲν ἀποδίδεται στὴν παράσταση, πρέπει νὰ κρατᾶ τὰ χαλινάρια τοῦ ἀλόγου, τὸ δποῖο εἰκονίζεται σὲ γοργὴ κίνηση πρὸς τὰ δεξιὰ μὲ ἀνασηκωμένα τὰ μπροστινὰ πόδια, ὑψωμένα αὐτιά καὶ χαίτη. Κάτω ἀπὸ τὰ πόδια τοῦ ἀλόγου εἰκονίζεται σκύλος ποὺ ἐπιτίθεται ἐναντίον κάπρου, δ ὅποῖς προβάλλεται κατὰ τὸ ἥμισυ μὲ ἀνασηκωμένο κεφάλι καὶ προτεταμένο τὸ ἀριστερὸ του πόδι. Ἡ παράσταση κλείνει δεξιὰ μὲ δέντρο, γύρω ἀπὸ τὸν κορμὸ τοῦ ὄποίου περιελίσσεται ἔνα φίδι⁵. Τὸ ἀριστερὸ τμῆμα τῆς στήλης καταλαμβάνει Ἑλληνικὴ ἐπιγραφή. Ἡ στήλη φυλάσσεται σήμερα στὸ Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο Σερρῶν μὲ ἀρ. Εὑρ. Λ263 (εἰκ. 1). Διαστάσεις: "Υψος: 0,40 μ. Πλάτος: 0,58 μ. Πάχος: 0,06 μ. "Υψος γραμμάτων: 0,02-0,027 μ. Διάστιχα: 0,006-0,01 μ.

	<i>Eἰσιὰς</i>
	<i>Παειβ-</i>
	<i>ον τῷ</i>
4	<i>εἰδίῳ</i>
	<i>ἀνδρὶ</i>
	<i>Διωνυσί-</i>
	<i>ῳ vacat</i>
8	<i>μνήμης</i>
	<i>χάριν</i>

6-8. Ἡ στήλη εἶναι σπασμένη στὴ θέση τοῦ ὑψιλον, τοῦ ὄποίου λείπει ἡ δεξιὰ πλάγια κεραία (στ. 6) καὶ στὴ θέση τοῦ μισ (στ. 8) || 8. συμπλέγματα N+H, M+H || 9. ἀπόλεπιση στὴ θέση τοῦ χι, τὸ ὄποιο μόλις διακρίνεται στὸ λίθο.

Μὲ βάση τὸν τύπο τῆς γραφῆς καὶ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων ἡ ἐπιγραφὴ μπορεῖ νὰ χρονολογηθεῖ στὸ 2ο αἰ. μ.Χ., καὶ πιθανότατα στὸ δεύτερο ἥμισυ του. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ χρήση τῶν μηνοειδῶν γραμμάτων ἔψιλον καὶ

4. Παρόμοιο εἶναι τὸ κυλινδρικὸ ἀντικείμενο ποὺ κρατᾶ ὁ ἥρως ἵππεας σὲ ἀνάγλυφο ἀπὸ τὸ Νέο Σκοπὸ Σερρῶν (Λ156) βλ. LIMC VI 1, ἀρ. 513 (2. / 3. αἰ. μ.Χ.), ὅπως καὶ αὐτὸ σὲ δύο ἀνάγλυφες στήλες ἀπὸ τὴν Βέροια καὶ τὴν περιοχὴ της, βλ. Μ. Β. Χατζόπουλος-Λ. Γουναροπούλου, Ἐπιγραφές κάτω Μακεδονίας. Τεῦχος Α: Ἐπιγραφές Βεροίας, Αθήνα 1998 πίν. 209 (3. αἰ. μ.Χ.), 512 (2. / 3. αἰ. μ.Χ.).

5. Γιὰ ἀνάλογες παραστάσεις βλ. καὶ LIMC VI 1, ἀρ. 467-484

σίγμα καὶ τοῦ στρογγυλοῦ ὥμεγα καὶ ἡ παρουσία δύο μόνον συμπλεγμάτων. "Οσον ἀφορᾶ τὸ ὑπόλοιπα γράμματα ἐπισημαίνουμε τὰ ἔξης: ἡ ἐσωτερικὴ κερδαία τοῦ ἄλφα εἶναι εὐθεία, τὸ μῦ, ὅπως καὶ τὸ νῦ, ἔχουν συμμετρικὸ σχῆμα, ἐνῶ τὸ δέλτα εἶναι ἰσοσκελές. Ἀνάλογο εἶναι τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ 146 μ.Χ. ἀπὸ τὸ Kovacevo (περιοχὴ Sandanski)⁶, τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ 172 μ.Χ. ἀπὸ τὴν Ὄρεινή Σερρῶν⁷, ὅπως καὶ αὐτὸ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ 198 μ.Χ. ἀπὸ τὴν Vranja⁸.

'Η ἐπιγραφὴ προσθέτει τρία ἀκόμη πρόσωπα στὴν προσωπογραφία τῆς εὐρύτερης περιοχῆς τῶν Σερρῶν⁹. 'Η ἀναθέτοια τοῦ μνημείου φέρει τὸ θεοφόρο ὄνομα Εἰσιάς, τὸ ὄποιο ἀπαντᾶ γιὰ πρώτη φορὰ στὴν περιοχή τῶν Σερρῶν, εἶναι ὡστόσο γνωστὸ ἀπὸ ἄλλες πόλεις τῆς Μακεδονίας¹⁰. Τὸ πατρωνυμικό τῆς Εἰσιάδος, Παιβίης, ἀνήκει στὴν κατηγορία τῶν λεγομένων «προελληνικῶν» ὀνομάτων, γνωστὸ στὴν Ἀνατολικὴ Μακεδονία καὶ τὴ Θράκη¹¹. Κάποιος Παιβίης Μέστου εἶναι γνωστὸς ἀπὸ ἐπιγραφὴ τῶν Σερρῶν¹², ἐνῶ Παιβίνη ὀνομάζεται κάποια γυναίκα στὴν Ἀπολλωνία¹³. Στὴν

6. Bλ. *IGBulg* IV, 2303

7. Bλ. X. Κουκούλη-Χρυσανθάκη, *AΔ* 31 (1976) [1984] Χρον. B. 311 (πίν. 250γ) [=SEG XXXIV 676].

8. Bλ. *IGBulg* IV, 2311. Bλ. καὶ τὴν ἐπιγραφὴ τοῦ 171/172 μ.Χ. ἀπὸ τὰ Λαγινά· K. Rhomioioulu, «New inscriptions in the Archaeological Museum, Thessaloniki», στό: *Ancient Macedonian Studies in honor of Ch. F. Edson*, Θεσσαλονίκη 1981, 301-302 ἀρ. 6.

9. 'Η πλειονότητα τῶν ἐπιγραφῶν τῆς περιοχῆς τῶν Σερρῶν εἶναι δημοσιευμένες στὸ ἔργο τοῦ Γ. Καφταντζῆ, βλ. ἀν. σημ. 3.

10. Ἀπαντᾶ στὴ Θεσσαλονίκη, βλ. *IG* X 2.1, 357, (2. αἱ. μ.Χ.), 623 (48 μ.Χ.), καὶ στὴν περιοχὴ τῆς Πελαγονίας· βλ. *IG* X 2.2, 164. Γιὰ τὴ διάδοσή του στὸν ὑπόλοιπο ἐλληνικὸ κόσμο βλ. *LGPN* I-IIIB s.v. Γνωστὸς ἀπὸ τὴν περιοχὴ τῶν Σερρῶν εἶναι κάποιος Ἰσίδωρος Ποσιδωνίου, βλ. *SEG* XXX 595.

11. Γιὰ τὸ ὄνομα βλ. F. Papazoglou, «Structures ethniques et sociales dans les régions centrales des Balkans à la lumière des études onomastiques», *Actes du VII congrès International d'épigraphie grecque et latine*, Bucarest-Paris 1979, 165· πρβλ. O. Masson, «Les noms théophores de Bendis en Grèce et en Thrace», *MH* 45 (1988) 12 [=OGS II, 611]. Γιὰ τὴ διάδοση τοῦ ὄνόματος βλ. καὶ L. Robert, «Les inscriptions grecques de Bulgarie», *RPh* 33 (1959) 229 σημ. 5, *SEG* XLIV 517, ὅπου ἡ γενικὴ Παιβήδου σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὰ Βάργαλα (2/3. αἱ.). Γιὰ ὄνόματα μὲ δεύτερο συνθετικὸ τὸ Παϊβῆς βλ. V. Georgiev, «L'anthroponymie Thrace. L'état actuel des recherches», *Pulpudeva* 2 (1976) [1978] 13, 18.

12. Πρόκειται γιὰ τὴν ἐπιγραφὴ Λ21 τοῦ Μουσείου Σερρῶν, βλ. B. Besevliev-G. Michailov, *Belomorski Pregled* 1 (1942) ἀρ. 19 [=Bull. épigr. 1948, 106], *SEG* XXX 590. Παιβίης ὀνομάζεται καὶ ὁ πατέρας κάποιου Διοσκουρίδου σὲ ἐπιγραφὴ τοῦ 106 μ.Χ. ἀπὸ τὰ Μέταλλα Σερρῶν (Λ82), βλ. *SEG* XXX 596.

κατηγορία τῶν θεοφόρων ὀνομάτων μὲ εὐρύτατη διάδοση στὴ Μακεδονία καὶ στὸν ὑπόλοιπο ἐλληνικὸ κόσμο ἀνήκει τὸ ὄνομα τοῦ νεκροῦ Διονύσιος¹⁴.

’Ανεξάρτητα ἀπὸ τὴ διάδοση τῶν ὀνομάτων αὐτῶν ἀξιοσημείωτη καὶ στὴν περίπτωση τῆς οἰκογενείας τῆς ἐπιγραφῆς μας εἶναι ἡ παράλληλη χρήση ὀνομάτων διαφορετικῆς ἐθνικῆς προελεύσεως, φαινόμενο τὸ ὅποιο εἶναι γνωστὸ καὶ ἀπὸ ἄλλες ἐπιγραφὲς τῆς περιοχῆς τῶν Σερρῶν¹⁵ καὶ γενικὰ τῆς Μακεδονίας ἀλλὰ καὶ τοῦ ὑπολοίπου ἐλληνικοῦ κόσμου¹⁶.

’Αρχαιολογικὸ Μουσεῖο
Σερρῶν

Μαγδαληνὴ Βάλλα

13. Βλ. *IGBulg I*, 430 (5./4. αἱ.).

14. Γιὰ τὴ διάδοση τοῦ ὄνοματος στὴ Μακεδονία βλ. M. Hatzopoulos-L. D. Loukopoulos, *Recherches sur les marches orientales des Téménides (Anthémonte-Kalindoia) IIe partie, (Μελετήματα 11)* Athènes 1996, 246.

15. Βλ. π.χ. ἀν. σημ. 12. Μητρόδωρο ὀνομάζουν τὸ γιὸ τους ὁ Βείθυς καὶ ἡ Μαντὼ σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὶς Σέρρες, βλ. *SEG XXX* 613 (2. αἱ. μ.Χ.), Νείκανδρο ὁ Τόκης καὶ ἡ σύζυγός του Οὐναδέα σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴν ἔδια περιοχὴ, βλ. *SEG XXX* 612 (2. αἱ.μ.Χ.), Ἀρτεμίδωρο κάποιος Μούκασος, γνωστὸς ἀπὸ ἐπιγραφὴ στὸ Μουσεῖο τοῦ Kjustendil, βλ. *SEG XXVIII* 552, ἐνῶ Διξάπης ὀνομάζεται ὁ γιὸς κάποιου Διοσκουρίδου ἀπὸ τὸ Δραβήσκο Σερρῶν, βλ. *SEG XXX* 619.

16. Βλ. σχετικὰ Hatzopoulos-Loukopoulos, δ.π. (σημ. 14), 171-193. Γιὰ τὴν ἐρμηνεία τοῦ φαινομένου βλ. J. Touloumакos, «Historische Personennamen im Makedonien der römischen Kaiserzeit», *ZAnt* 47 (1997) 219 καὶ Ἡλ. Κ. Σβέροκος, *Συμβολὴ στὴν ἴστορία τῆς Ἀνω Μακεδονίας τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων (πολιτικὴ δργάνωση - κοινωνία - ἀνθρωπωνυμία)*, Θεσσαλονίκη 2000, 151-156.

*SUMMARY***INSCRIBED STELE WITH A REPRESENTATION OF A RIDER
HERO FROM THE AREA OF SERRES**

A new inscribed relief stele is published in this article. It was found in the site Lefki Koryfi of Metochi Serron. The stele decorated a grave which did not contain any grave offerings. On its right side the stele is decorated with a representation of a rider hero, on its left side it bears an inscription. According to the letter forms the monument can be dated to the second half of the 2nd cent. A.D. The inscription states that this is a grave monument erected by Eisias, daughter of Paeibes, for the memory of her husband Dionysios.

M. Βάλλα, Εἰκ. 1